

Разовій раді для проведення захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» (ДФ 35.725.074) у Львівському державному університеті внутрішніх справ (79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26)

ВІДГУК

*офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента,
доцента кафедри цивільного права та процесу юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Сеник Світлани Василівни

*на дисертацію Воробель Уляни Богданівни на тему
«Закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному
судочинстві», представленої до захисту на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»*

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи. Сучасна правова дійсність перебуває на шляху перетворення. Це стосується всіх сфер життєдіяльності, а отже, й усіх галузей права. У 2017 році внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 03.10.2017 року № 2147 VIII були ухвалені нові редакції процесуальних кодексів, які діяли в Україні. Зокрема, нової редакції набув і Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України).

Основними трендами сучасної юридичної практики в сфері здійснення правосуддя в цивільних справах і в цивільно-процесуальній науці стали питання забезпечення єдності судової практики, забезпечення права на справедливий суд у практиці Європейського суду з прав людини, забезпечення незалежності судової влади, доступності правосуддя та його ефективності.

Зміни в процесуальних законах відбувалися в напрямі їх уніфікації, універсалізації інститутів різних процесуальних галузей права, а також запровадження нових інститутів з урахуванням практики Європейського суду з прав людини. Дещо по-новому запрацював вищий суд у системі судоустрою України, а юридична практика поповнилася правовими позиціями Верховного Суду та правилами їх застосування як у процесі вибудовування правової позиції у справі, так і під час розгляду та вирішення справи.

Окрім цього, посилення реформаційного процесу через конституційні зміни, спрямовані на вдосконалення механізму судового захисту, вплинули на процесуальний порядок реалізації права на звернення до суду за захистом у цивільному процесі, оскільки, з одного боку, сприяли приведенню національних

правил здійснення судочинства у відповідність до європейських стандартів, а з іншого, – заклали основу для оновлення цивільного процесуального законодавства.

У світлі таких змін цивільного процесуального законодавства України, зокрема появи в цивільному процесі спрощеного позовного провадження, надання можливості звернення до суду в електронній формі, запровадження принципу неприпустимості зловживання процесуальними правами, виникла необхідність в оновленні наукових поглядів щодо сутності закінчення провадження без ухвалення рішення суду та формуванні єдиних підходів до практичного застосування судами змінених норм цивільного процесуального права, що регулюють процесуальний порядок застосування таких його форм як закриття провадження у справі та залишення позову без розгляду.

Обґрунтованість, достовірність та новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлюється належним науковим ступенем та високим рівнем обґрунтованості висновків та результатів дисертаційного дослідження.

Авторкою правильно та чітко визначено об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких дозволило авторці зробити обґрунтовані висновки. Зокрема, в основі дослідження закладено чотирьох рівневу компонентну структуру методології сучасного правознавства та використано загально-філософські, загально-наукові, спеціально-наукові та конкретно-наукові методи.

Результати дисертаційного дослідження Воробель Уляни Богданівни на тему «Закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві» є науково обґрунтованими, адже в роботі комплексно опрацьовано достатньо широкий спектр проблем, пов'язаних із закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві, проаналізовано судові помилки і причини, що їх породжують, виявлені колізії та прогалини правового регулювання інститутів закриття провадження у справі та залишення заяви без розгляду, та надані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання цих процесуальних інститутів та підвищенню ефективності їх застосуванню.

Про ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків дослідження свідчать численні пропозиції авторки відносно необхідності вдосконалення окремих законодавчих норм (стор. 37, 74, 115, 120, 133, 140–141, 149–150, 169, 172, 182, 184 дисертації).

Достовірність та наукова новизна здобутих результатів передусім обумовлюється тим, що елементи наукової новизни дослідження повною мірою відображені у змісті дисертаційної роботи і підтверджені ґрунтовними висновками дисертантки. Особливу увагу слід звернути на наступні положення та висновки, сформульовані дисертанткою.

Аналізуючи правову природу закриття провадження у справі, дисертантка обґрунтовано виділила такі його ознаки як: 1) закриття провадження у справі становить одну з форм закінчення провадження у справі без ухвалення судового

рішення щодо суті заявлених вимог; 2) цей інститут може бути застосований лише після відкриття провадження у справі; 3) підставами його застосування є відсутність у відповідного суб'єкта права на звернення до суду чи добровільним урегулюванням правової вимоги після відкриття провадження у справі або з незалежних від учасників цивільних процесуальних правовідносин та суду обставин; 4) наслідком його застосування є неможливість повторного звернення до суду у тотожній справі; 5) можливість закриття провадження у справі лише у тих випадках, які прямо передбачені в законі та які не підлягають розширеному тлумаченню (стор. 31 дисертації).

Схвально варто оцінити запропоновану дисертанткою дефініцію поняття «закриття провадження у справі» як закінчення провадження у цивільній справі без ухвалення рішення суду у зв'язку із чітко встановленими в законі підставами, перелік яких є вичерпним та розширеному тлумаченню не підлягає, та які свідчать про відсутність в особи права на звернення до суду або добровільне урегулювання учасниками справи правової вимоги після відкриття провадження у справі, або про неможливість продовження розгляду справи з незалежних від учасників цивільної справи чи суду обставин, наслідком чого є втрата можливості повторно звернення до суду із тотожною вимогою, тобто вимогою між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав (стор. 31 дисертації).

На підставі аналізу цивільного процесуального законодавства та наукових досліджень українських вчених дисертантка слушно робить висновок, що інститут закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві, з огляду на багатогранність підстав його застосування, має множинну правову природу (стор. 37–41 дисертації).

Доречною видається зроблена на підставі ґрунтовного аналізу кожної із підстав як закриття провадження у справі, так і залишення заяви без розгляду, пропозиція авторки здійснення класифікації цих підстав за таким критерієм як функціональна спрямованість обставини, що становить підставу застосування відповідної форми закінчення провадження у справі без ухвалення рішення суду (стор. 45–50 дисертації).

Схвально варто оцінити зроблений дисертанткою на ст. 87–89 дисертації висновок про те, що у випадку смерті фізичної особи чи оголошення її померлою – сторони у справі, яка виникла з правовідносин, що допускають правонаступництво, та відсутності спадкоємців, тобто відсутності осіб, які в установленій строк звернулися до нотаріуса про прийняття спадщини, суд має залишати таку справу без розгляду, а не закривати провадження у справі

Вдалим слід вважати положення про те, що закріплення на законодавчому рівні правила про необхідність отримання від відповідача згоди на закінчення провадження у справі у формі залишення заяви без розгляду у випадку відкликання позивачем заяви є необґрунтованим та недоцільним (стор. 150–151 дисертації).

Заслугує уваги, викладена на стор. 173–175 дисертації, позиція дисертантки про те, що характер причин не виконання позивачем покладеного на нього обов'язку щодо забезпечення витрат відповідача при розгляді судом

питання щодо застосування судом п. 10 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, має ключову роль та має відобразитися у законодавчій конструкції застосування судом цієї підстави.

Зазначене вище дає підстави дійти висновку про оригінальність та наукову новизну дисертаційного дослідження Воробель Уляни Богданівни на тему «Закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві».

Структура та оцінка змісту дисертації. Дисертація Воробель Уляни Богданівни має логічно побудовану структуру. У першому розділі дисертаційної роботи авторка досліджує поняття, процесуально-правову природу та значення закінчення розгляду цивільних справ без ухвалення судового рішення щодо суті заявлених вимог, аналізує існуючі в доктрині цивільного процесуального класифікації підстав закриття провадження у справі та залишення заяви без розгляду та пропонує власну систему їх класифікації.

У другому розділі дисертаційного дослідження аналізуються особливості закриття провадження у справі з підстав, які свідчать про неправомірність відкриття провадження у справі, у зв'язку із відсутністю у позивача (заявника) передумов реалізації права на звернення до суду, особливості застосування підстав закриття провадження у справі, які свідчать про недоцільність продовження розгляду справи, у зв'язку з добровільним урегулювання учасниками справи правової вимоги після відкриття провадження у справі, а також особливості закриття провадження у справі з підстави, яка свідчить про неможливість продовження розгляду справи з незалежних від учасників цивільної справи чи суду обставин.

Третій розділ присвячений дослідженню особливостей залишення справи без розгляду у разі застосування підстав, які свідчать про неправомірність виникнення провадження у справі, у зв'язку із порушенням позивачем (заявником) умов реалізації права на звернення до суду; особливостей застосування підстав залишення справи без розгляду, які свідчать про недоцільність продовження розгляду справи, у зв'язку із волевиявленням одного із учасників справи про закінчення провадження у справі; правових аспектів застосування підстав залишення справи без розгляду, які свідчать про неможливість продовження розгляду справи, у зв'язку із виявленням сторонами або однією із них бажання змінити орган уповноважений на розгляд і вирішення справи, а також колізій та прогалин правового регулювання підстав залишення справи без розгляду, які свідчать про невиконання одним із учасників справи покладеного на нього цивільного процесуального обов'язку.

Така структура дисертаційної роботи дала можливість авторці досягнути поставленої мети: комплексно дослідити проблемні питання, що стосуються закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві, сформулювати на цій основі висновки та пропозиції, спрямовані на вдосконалення чинного цивільно-процесуального законодавства України та практики його застосування.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні висновки та результати дисертаційної роботи викладені у 21 публікації, з-поміж яких: 5 – у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань категорії «Б», затверджених МОН України; 1 – у виданні іноземної держави; 15 – у збірниках тез доповідей, опублікованих за результатами науково-практичних заходів.

Оцінка на предмет відповідності вимогам академічної доброчесності. З аналізу тексту дисертації вбачається дотримання дисертанткою вимог академічної доброчесності. Сформульовані у дисертаційній роботі висновки, пропозиції, концептуальні підходи є результатом самостійної та особистої роботи здобувачки. Використання авторкою у тексті дисертації наукових результатів, ідей, публікацій та матеріалів інших авторів супроводжується посиланням на публікації цих авторів. У представленій до захисту дисертації Воробель Уляни Богданівни на тему «Закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві» не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що результати дослідження спрямовані на удосконалення цивільного процесуального законодавства. Зроблені під час дослідження висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у майбутніх наукових дослідженнях, для удосконалення цивільного процесуального законодавства України та практики завершення судами цивільних справ без ухвалення рішення суду, при підготовці підручників, науково-практичних коментарів ЦПК України, а також у практичній діяльності суддів та адвокатів.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження також підтверджується впровадженням останніх в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ (Акт впровадження № 55 від 08 червня 2023 року) та практичну діяльність Козівського районного суду Тернопільської області (Акт впровадження № б/н від 12 червня 2023 року) та Вінницького апеляційного суду (Акт впровадження № б/н від 15 червня 2023 року).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Окремі аспекти та положення дослідження, на думку опонента, видаються дискусійними і потребують додаткової уваги авторки.

1. Проводячи авторську класифікацію та виділяючи доволі вдало критерій для здійснення такої класифікації (стор. 50-52 дисертації), на мою думку, самі групи, на які поділено підстави закриття провадження у справі (і далі – залишення заяви без розгляду), сформульовані доволі громіздко і навіть у плані дисертаційної роботи це простежується при формулюванні підпунктів розділу 2 та 3 дисертації.

2. Дисертантка на стор. 63–64 зазначає, що за своїм функціональним спрямуванням до підстав, які свідчать про неправомірність відкриття провадження у справі, у зв'язку із відсутністю у позивача (заявника) передумов на реалізацію права на звернення до суду, належить підстава, передбачена п. 6 ч. 1 ст. 255 ЦПК України, яка охоплює дві обставини: 1) наявність рішення

третейського суду, прийнятого в межах його компетенції, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, за винятком випадків, коли суд відмовив у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду або скасував рішення третейського суду і розгляд справи в тому самому третейському суді виявився неможливим; 2) наявність рішення суду іноземної держави, визнаного в Україні в установленому законом порядку, щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав. Проте, ця підстава проаналізована в дисертації досить загально, порівняно із іншими підставами, що свідчать про неправомірність відкриття провадження у справі, у зв'язку із відсутністю у позивача (заявника) передумов на реалізацію права на звернення до суду.

3. Пропонуючи доповнити п. 9 ч. 1 ст. 255 ЦПК України окремою підставою закриття провадження у справі «затвердження судом угоди за результатами медіації», авторка водночас не пропонує окремого законодавчого регулювання (попри те, що сама про це говорить) угоди за результатами медіації, за аналогією із ст. 207 ЦПК України (стор. 80–81 дисертації). Водночас, видається, що цілком достатньо було б просто доповнити п. 5 ч. 1 ст. 255 ЦПК України, та запропонувати відповідні доповнення до ст. 207 ЦПК України, оскільки процесуальні наслідки як укладення мирової угоди, так і угоди за результатами медіації видаються тотожними.

4. Дисертантка, розглядаючи питання про значення згоди відповідача для закінчення провадження у справі у формі залишення заяви без розгляду у випадку відкликання позивачем позовної заяви, зазначає, що закріплення на законодавчому рівні правила про необхідність отримання від відповідача такої згоди, призведе до того, що, у випадку, коли відповідач не даватиме свою згоду на залишення заяви без розгляду у зв'язку із її відкликанням, а наполягатиме на розгляді та вирішенні справи щодо суті заявлених вимог, слід буде проводити заочний розгляд справи. Не до кінця зрозуміло, на підставі чого авторка робить висновок, що мав би застосовуватися в такі ситуації заочний розгляд справи (стор. 153–154 дисертації).

Вказані зауваження мають в цілому дискусійний характер і не применшують наукового та практичного значення основної змістовної частини дисертації, а також наведених у ній висновків та пропозицій.

Загальний висновок. Враховуючи викладене вище, можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Воробель Уляни Богданівни на тему «Закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві», є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому отримані нові, самостійні, науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення теоретичних та практичних проблем закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що дисертація Воробель Уляни Богданівни на тему «Закінчення провадження без ухвалення рішення суду в цивільному судочинстві», відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти

(наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Воробель Уляна Богданівна за результатами публічного захисту дисертаційного дослідження заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу юридичного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка**

Світлана СЕНИК

